

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen gør indsigelse mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Anden behandling af forslag til lov om ændring i borgerlig straffelov. (Narkotikakriminalitet).

(Første behandling af lovforslaget (nr. 151) findes i tidenden sp. 3150, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 2641).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Formanden: Sammen med denne sag foretages den følgende sag på dagsordenen, nemlig:

Anden behandling af forslag til lov om ændring af lov om euforiserende stoffer.

(Første behandling af lovforslaget (nr. 161) findes i tidenden sp. 3840, udvalgets betænkning i tillæg B. sp. 2641).

Der var stillet 1 ændringsforslag i betænkningen.

Uden for betænkningen var der ikke stillet ændringsforslag.

Lovforslagenes paragraffer, ændringsforslagene og spørgsmålet om lovforslagenes overgang til tredje behandling sættes til forhandling under ét.

Tastesen: Det er et almindeligt, humant synspunkt hos de fleste her i landet, at straf ikke fører til noget fornuftigt. Det er derfor med nogen betænkelighed, vi i socialdemokratiet alligevel kan tilslutte os lovforslaget om en udvidelse af strafferammen for narkotikakriminalitet. På den ene side har vi været ængstelige for, at en udvidelse af strafferammen ville føre til en afsmitning

nedefter, således at de mindre overtrædelser af loven om euforiserende stoffer ville komme ud for en skærpet praksis ved domstolene. På den anden side ønsker vi at få standset den import af hård narkotika, der har en så ødelæggende virkning på mange af vore unge. Kun risikoen for længere tids frihedsberøvelse kan formentlig afholde de virkelig store narkotikahajer fra deres virksomhed her i landet.

Udvalgsarbejdet har derfor i høj grad været optaget af spørgsmålet om, hvordan vi kan undgå en udvidet kriminalisering af bruger- og misbrugergruppen og samtidig hindre, at det danske marked får tilført et øget kvantum narkotiske stoffer.

Vi ser ingen anden udvej end at bringe strafferammen for den grove form for forbrydelse på linje med, hvad den er i Sverige og Norge. Vi mener, at der gennem udkastet til cirkulære fra rigsadvokaten til anklagemyndigheden er givet sikre garantier for, at misfortolkning af folketingets mening ikke finder sted. Cirkulæret betyder en skærpet praksis over for de virkelig farlige forbrydelser, og det er kun disse, som falder ind under § 191 i straffeloven.

Over for bruger- og misbrugergruppen vil man fremover følge en mildere kurs. Der gives kun advarsler og i visse tilfælde bøde for at være i ulovlig besiddelse af euforiserende stoffer, herunder først og fremmest hash. Ved salg i mindre omfang kan der idømmes bøde, men hvor der er tale om salg i større omfang, vil der være mulighed for idømmelse af frihedsstraf, enten betinget eller ubetinget.

Vi er godt tilfreds med dette cirkulærudkast, og under hensyn til, at loven tages op til revision i samlingen 1970-71, så vi til den tid kan bygge på det erfaringsgrundlag, man da har, kan vi tilslutte os lovforslaget.

Det går i det hele taget som en rød tråd gennem hele cirkulæret, at man skelner mellem hash og de andre former for euforiserende stoffer, og det er godt det samme. Man burde måske helt have undtaget hash fra straffelovstillægget, men da det klart af cirkulæret fremgår, at hash kun er omfattet, når der er tale om erhvervsmæssig organiseret indsmugling af eller handel med kvanta på omkring 15 kg, så har vi en fuldkommen sikkerhed for, at det kun er de store

[Tastesen.]

professionelle forhandlere, der kan blive omfattet af straffelovstillægget; med den pris, der er på markedet i øjeblikket, ved man, at 15 kg i hvert fald koster et godt stykke over 100.000 kr.

§ 191 er således placeret i straffelovstillægget, at der gives ret til telefonaflytning efter dommerkendelse. Man har rejst det spørgsmål, om det ikke var at give politiet for store beføjelser på bekostning af den personlige frihed. Justitsministeren har lovet udvalget at administrere adgangen til telefonaflytning med den største tilbageholdenhed, men vi må her tænke på, at der er tale om at afsløre narkotikahandelens bagmænd, og så kan der vel forekomme situationer, hvor det er nødvendigt med telefonaflytning for at nå det tilsigtede resultat.

Vi har modtaget mange oplysninger i udvalget om den hidtidige praksis, som politiet og domstolene har anvendt over for de mange lovovertrædelser, der har fundet sted. Noget af det, som vi vel alle i udvalget er blevet mest oprørt over, er det store antal unge under 18 år, der fængsles for kortere eller længere tid. Vi er i udvalget tilfreds med, at man nu vil ændre praksis og så vidt muligt anbringe de unge i en børne- og ungdomsinstitution, hvor den nødvendige isolering kan finde sted. Men ord gør det ikke alene. Det er virkelig oprørende at få at vide, at 41 unge mennesker på 16 og 17 år har været indespærret i Vestre fængsel inden for en periode på 14 måneder. Mange i denne aldersgruppe har sikkert siddet fængslet i samme tidsrum forskellige andre steder i landet. For nogen tid siden hørte vi om, at man havde fængslet en dreng på 15 år, der var syg af narkotikamisbrug; man havde oven i købet anbragt ham i en enecelle.

Disse forhold skal bringes til ophør. Det må være slut med, at børn skal fængsles. Vi har i socialdemokratiet den principielle opfattelse, at man helt bør undgå fængsling af personer under 18 år. Der bør derfor omgående tilvejebringes institutioner under børne- og ungdomsforsorgen, hvor den nødvendige isolation kan finde sted, og hvor ungdomsnarkomaner kan blive behandlet.

Den diskussion, der i øjeblikket føres om det rigtige eller forkerte i at oprette lukkede institutioner under børne- og ungdomsforsorgen, må føre til det resultat, at man ikke

undgår de lukkede institutioner. De må tilvejebringes i det omfang, det er nødvendigt. Det er, ligesom man her glemmer, at alternativet er fængsling af unge mennesker under 18 år, og vi er jo alle enige om, at man bør søge at undgå en kriminalisering af de helt unge. Det program for en behandling og tilbageføring til samfundet, som omtales i socialministerens redegørelse om foranstaltninger mod ungdomsnarkomanien, er stort set fornuftigt. Jeg kan ikke forstå, at man nøler med at sætte dette program i gang, så vi fremover kan undgå, at børn skal fængsles.

Vi har også i udvalget behandlet lovforslag nr. 161 om ændring af lov om euforiserende stoffer. Selve lovforslaget giver ikke anledning til bemærkninger, men vi har især behandlet hele problematikken omkring cannabisprodukternes mulige eller ikke mulige indpasning i vort samfund. Intet udvalgsmedlem tør dog på nuværende tidspunkt og på det nuværende grundlag gå ind for en eller anden form for frigivelse af hash. Vi ved for lidt, og eksperterne er uenige. Men vi har fået at vide, at der forskes i problemet, og vi håber, der kan skaffes mere viden om cannabisprodukternes farlighedsgrad, inden loven skal tages op til revision igen i folketingsåret 1970-71.

Vi modtog for kort tid siden overløge Finn Jørgensens memorandum, hvori han siger, at samfundets holdning til hash skaber flere problemer, end selve brugen af hash fører til. Hvis det er rigtigt, så burde konsekvensen være en kontrolleret frigivelse af hash. Jeg er dog langt fra sikker på, at kontrolleret frigivelse af hash vil føre til en nedgang i brugen af de hårde stoffer. Men det er klart, at hvis fortsatte undersøgelser skulle føre til den konklusion, at brugen af hash skaber færre problemer end brugen af tobak og alkohol, ja, så må vi tage spørgsmålet op på ny, og det bliver der som nævnt anledning til i folketingsåret 1970-71.

I den mellemliggende tid må vi iagttage udviklingen. Vi må have konstateret, om hash er en modesag, eller om det er kommet for at blive i stigende omfang. Mit indtryk er i øjeblikket, at hashbrugergruppen ikke er voksende, fordi udbuddet på det illegale marked er faldende. Denne udvikling burde vi vel være tilfreds med, men det er samtidig mit indtryk, at misbrugergruppen med

[Tastesen.]

hensyn til hårde stoffer desværre er stigende. Amfetaminpræparater, præludintabletter og tilsvarende skidt ser ud til at have fået en voksende udbredelse. Det fylder os alle med bekymring, hvis det skulle vise sig at være rigtigt, at vi på dette område skulle være på vej mod svenske tilstande. Vi må sætte vor lid til, at den større viden, som nu også ungdommen vil få gennem undervisningen om narkotikaproblemet, vil føre til en mindre efterspørgsel. Jeg vil i denne forbindelse udtale min anerkendelse af det sobre afsnit om rusgifte og deres farlighed, som indeholdes i den lille røde bog for skoleelever. Den vil jo blive læst i et betydelig omfang, derfor har jeg med stor interesse netop læst det afsnit, der findes om narkotika og hash i denne bog. Jeg synes, at der er givet udtryk for det på en rigtig måde. Der står f. eks. et sted noget i retning af, at du har friheden til at sige ja, hvis du bliver tilbudt et stof, du ikke kender, men det er ikke sikkert, du har friheden tilbage, når du først har sagt ja. Det er det, man i narkotikaverdenen i øjeblikket udtrykker sådan, at man kan give nogle frakken på, men de kan ikke få frakken af igen. Det er desværre et problem, heldigvis kun for en minoritetsgruppe, men det er et svært problem for denne gruppe, der udsættes for disse ting.

Vi må i øvrigt håbe, at politiet og toldvæsenet i fællesskab efterhånden også kan finde ud af at hindre import af de særlig farlige stoffer, som der synes at være temmelig meget af på markedet i øjeblikket.

Problemet med hensyn til behandlingen af denne misbrugergruppe af forholdsvis unge skal vi betragte som et socialt-medicinsk problem og ikke så meget som et kriminelt problem. Jeg skal derfor endnu en gang understrege vigtigheden af, at der gøres en betydningsfuld social indsats for at hjælpe de unge, der er kommet på afveje. I alle vore bestræbelser for at løse dette vanskelige problem skal vi ikke glemme, at narkotikaproblemet er et symptom på noget i vort samfund, der ikke fungerer tilfredsstillende. Vi har en pligt til at indrette samfundets trivselsaktiviteter på en sådan måde, at de færrest mulige får lyst til at flygte ind i narkotikarusens drømmeverden.

Vi kan tiltræde begge de lovforslag, der er til behandling her, og vi er godt tilfreds

med, at udvalgsarbejdet fortsætter efter tredjebehandlingen, således at vi kan drøfte alle de mange problemer i løbet af sommeren. Udvalget vil jo fortsætte, til dette folketingsår er slut.

Langkilde: Jeg skal ikke gå ind på alle de principielle problemer, som vi drøftede ved første behandling, og som vi har drøftet i udvalget, kun omtale nogle enkelte ting; som vi har udtrykt i betænkningen.

Den eneste ændring, der sker i lovforslaget, er, at der indsættes en revisionsbestemmelse dels i den borgerlige straffelov, dels i den lille lov om ændring af lov om euforiserende stoffer. Det er en bestemmelse om en relativt hurtig revision; allerede i folketingsåret 1970-71 skal der finde en revision sted. Det kan godt siges at være forbundet med visse betænkeligheder at indlade sig på at indsætte en revisionsbestemmelse i en straffelov, som er så kortvarig. Egentlig må man vel sige, at det er meget betænkeligt at gøre det. En straffelov er jo ikke noget, man sådan kan regne med at skulle ændre hvert år. Der må være en vis ro på et sådant felt, det må være det helt rigtige. Men der har været stærke ønsker om i udvalget, at vi fik en relativt hurtig revision af bestemmelserne, specielt straffebestemmelserne, at vi fik lejlighed til at drøfte disse problemer på ny, og man må jo også erkende, at området formentlig er genstand for en vis udvikling, som gør det naturligt, at folketinget relativt hurtigt ser på disse ting igen. Derfor har vi også kunnet tiltræde, at der indføres den nævnte bestemmelse, som justitsministeren, der formentlig heller ikke har været uden betænkeligheder, altså er gået med til.

Der er forskellige problemer vedrørende den efterforskningsmæssige side, som har været drøftet, dette gælder navnlig telefonaflytning. Jeg mener ikke, der kan være tvivl om, at med det sigte, straffebestemmelserne har, må det være naturligt, at der også stilles de fornødne efterforskningsmidler til rådighed, og dér hører jo telefonaflytningen naturligt til, når det drejer sig om den gruppe af forbrydelser, altså alment farlige forbrydelser, som denne straffelovsbestemmelse, § 191, drejer sig om.

Selvfølgelig skal det bruges med forsigtighed; det går jeg også ud fra, det er jo

[Langkilde.]

under domstolskontrol. Jeg mener, det er naturligt, at der ikke er sket en undtagelse, for så vidt angår telefonaflytning, med hensyn til denne forbrydelsesgruppe.

Vi er enige i, at der skal træffes foranstaltninger til at sikre, at der ikke sker nogen strafafsmitning på grund af denne alvorlige skærpelse, som der er tale om i § 191, og vi mener, at det har fundet udtryk i det udkast til cirkulære, som er optrykt som bilag til betænkningen. Vi mener at kunne være trygge på dette felt; der bliver ikke tale om nogen afsmitning.

Med hensyn til spørgsmålet om undtagelse for hash må jeg sige, at jeg er helt sikker i den opfattelse — og det gælder også min partigruppe — at der ikke er grundlag for nogen umiddelbar særstilling for hash ud over den særstilling, der kan lægges i praksis. Jeg mener også at kunne læse af de redegørelser, vi har fået, også af Finn Jørgensens redegørelse til udvalget, at der er vel ingen, der forestiller sig, at man skulle gå til en frigivelse af hashen med den viden, vi har i øjeblikket, og jeg mener, at de synspunkter, jeg på dette felt fremførte ikke mindst med støtte i den engelske cannabisbetænkning ved første behandling, stadig gør sig gældende med fuld vægt.

Spørgsmålet om fængsling af unge under 18 år har været inddraget i diskussionen, og der foreligger en mindretalsudtalelse i betænkningen fra de socialdemokratiske medlemmer af udvalget. Det er selvfølgelig rigtigt, at der skal være stor tilbageholdenhed med hensyn til fængsling af unge under 18 år, og det er der vel også. Når det har fundet sted i et vist omfang, har det jo været tvunget af nødvendigheden. Jeg synes nu, at hr. Tastesen stiller grænsen over og under 18 år så vældig skarpt op. Nu ved jeg, at hr. Tastesen er ekspert i 18 år; han går jo ind for, at unge skal have valgret og fuldmyndighed ved det indgåede 18. år. Lige så snart de unge springer over den grænse, altså har haft 18 års fødselsdag, skal de efter hr. Tastesens mening have nået valgrets- og myndighedsalder, men dagen før må de altså ikke engang fængsles, selv om det kan være påkrævet både af efterforskningsmæssige

og af andre grunde. Det er vist at tage det lidt for hårdt og lidt for tungt.

Jeg mener, at vi kan støtte dette lovforslag, og jeg håber, at det får den fornødne betydning som generalpræventiv virkning; at vi her går ind på linje med de andre nordiske lande med hensyn til fastsættelse af straffen for den grove professionelle handel med narkotika. Jeg er glad for, at udvalget får lejlighed til fortsat at følge dette område; jeg mener, det er i høj grad påkrævet, og det er også helt afgørende, at man fra regeringens side sørger for at følge med i, hvordan det udvikler sig på dette område. Der er jo en bevægelse i gang, og det må være naturligt, at vi også lovgivningsmæssigt følger den bevægelse, den udvikling, der sker på dette område.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale lovforslagene.

Ib Thyregod: Ved narkotikadebatten i folketinget den 23. januar i år redegjorde jeg for mit partis standpunkt til de 5 redegørelser, der var modtaget fra en række ministre angående bekæmpelse af narkotikamisbrug, samt til de 2 lovforslag, der er til anden behandling her i dag.

Jeg nævnte her, at den sociale indsats måtte være noget helt afgørende for problemets løsning, og at det samme gjaldt den information, som børn og unge fik om narkotika og virkningerne af narkotikamisbrug. Set i forhold til andre lande, og det gælder navnlig lande som USA, England og Sverige, er problemet endnu af begrænset karakter her i landet. Jeg henviser herved til rapporten fra den af sundhedsstyrelsen nedsatte arbejdsgruppe, som gav oplysning om, i hvilket omfang der forelå misbrug, og hvor det drejede sig om konstant misbrug, hvor der her alene var tale om 1 pct. af de unge, mens der var tale om en mindre gruppe end denne ene procent, hvor det drejede sig om de egentlig hårde stoffer. Men det, som er karakteristisk, er, at der er en udvikling i gang og en udvikling af en helt anden karakter end den, som tidligere har gjort sig gældende, med hensyn til en langt mindre gruppe af narkomaner.

De lovforslag, vi her behandler, tager

[Ib Thyregod.]

sigte på at begrænse narkotikahandelen, specielt ændringerne i borgerlig straffelov sker jo med henblik på at begrænse narkotikahandel gennem at ramme de såkaldte bagmænd, gennem en skærpet straffemæssig og derigennem også politimæssig indsats over for disse. Det spørgsmål, som har været diskuteret ved første behandling, og som vi naturligvis også har diskuteret under udvalgsarbejdet, er problemet om, hvorvidt vi har sikkerhed for, at den nye lovgivning alene rammer de egentlige storforhandlere, de farlige og grove tilfælde, eller vi må regne med en afsmittende virkning også over for forbrugergruppen, over for grupper af unge, som måske ikke alene er forbrugere, men også fordeler til andre unge, o. lign.

Vedrørende dette spørgsmål har vi i udvalget fået præsenteret og har diskuteret det af rigsadvokaten udarbejdede cirkulære vedrørende den fremtidige praksis, for så vidt angår denne straffebestemmelse. Dette udkast til cirkulære fra rigsadvokaten er optrykt som bilag til betænkningen, og det præciserer ret nøje, hvorledes man inden for de forskellige grupper bør straffe, navnlig således at der for forbrugeres vedkommende ikke bør anvendes anden straf end advarsel og i gentagelsestilfælde og i grovere tilfælde bøde, men ikke anden straf, specielt ikke over for de unge. Det er det, som rigsadvokaten i sit udkast til cirkulære giver udtryk for, og det har vist sig, at dette udkast til cirkulære allerede har haft virkning, fordi man i en højesterétssag, som har fundet sted her for nylig, har nævnt dette cirkulære og højesteret ved afgørelsen af sagen har taget hensyn til det, således at straffen blev nedsat. Ligeledes i en landsretsdom, der blev afsagt for nylig, har man taget hensyn til dette cirkulære, selv om det endnu kun foreligger som udkast.

Dette cirkulæreudkast foreligger altså nu som bilag til betænkningen, men det må være rimeligt, at det i en nær fremtid bliver udsendt, således at det kan være vejledende for domstolene i almindelighed, og ikke alene for domstolene, men således at også forsvarerne i disse sager kan få kendskab til cirkulæret, så at vi kan finde frem til en ganske klar og ensartet praksis på disse områder. Hvis man ser på den

retspraksis, som har foreligget, og som vi har fået omtalt i udvalget, vil man se, at der i visse tilfælde måske nok er anvendt en noget hårdere straf, end man ville give efter det kommende cirkulære, og det rejser spørgsmål, som vi også tidligere har været ude for i anden sammenhæng. Heldigvis er det kun undtagelsestilfælde, der her er tale om, men under alle omstændigheder anser jeg det for vigtigt, at dette cirkulære snarest kommer til offentlighedens kendskab, til domstolenes kendskab og til forsvarernes kendskab, således at disse retningslinjer kan anvendes.

Men det afgørende er altså, at man gennem dette cirkulære får lagt retningslinjer for, hvilke grupper der skal rammes efter den nye lov, hvilke der skal bedømmes efter den mildere lov, og hvilke der som forbrugere og dermed sidestillede grupper ikke skal straffes eller kun skal straffes med advarsel eller bøde. Det kommer nu til at ligge klart, og derigennem sikrer man, at den afsmittende virkning, som man har talt om, og som bl. a. narkotikaseminaret har været inde på i sin henvendelse, ikke kommer til at foreligge, noget, som naturligvis er af meget stor betydning, når man skal bedømme det foreliggende lovforslag.

Et af de spørgsmål, vi har diskuteret en del i udvalget, er spørgsmålet om telefonaflytningen. Det er jo således, at lovforslaget ikke i sig selv giver mulighed for gennemførelse af telefonaflytning, men placeringen af straffebestemmelsen i det pågældende kapitel i straffeloven medfører som en konsekvens, at der skabes mulighed for telefonaflytning. Det, man har diskuteret, er spørgsmålet om, hvorvidt man burde følge denne konsekvens eller eventuelt gennemføre en ændring, således at telefonaflytning ikke fandt sted i disse tilfælde. Når man har diskuteret dette, er det naturligvis ikke af hensyn til bagmændene, men af hensyn til de almindelige principielle synspunkter vedrørende telefonaflytning. Nu må det naturligvis erindres, at telefonaflytning kun kan ske efter en dommerkendelse, men alligevel er det betænkeligt at udvide adgangen hertil for meget.

Under forhandlingerne i udvalget er vi blevet gjort opmærksom på, at man i Sverige nu har fået indført en mulighed for telefonaflytning, og at det i motiverne til

[Ib Thyregod.]

den svenske lov siges, at det drejer sig om et mindre antal personer, som finansierer virksomheder, der står for import, fremstilling og salg af meget store mængder narkotiske stoffer, og at disse personer holder sig i baggrunden og arbejder på en sådan måde, at det er praktisk taget umuligt at få fyldestgørende beviser mod dem med de efterforskningsmetoder, som hidtil er anvendt. Ved hjælp af telefonaflytning vil man sandsynligvis kunne få fat på nogle af dem; i hvert fald vil mulighed for anvendelse af sådant efterforskningsmiddel gøre deres virksomhed vanskeligere, de vil i en vis udstrækning blive tvunget til at optage forbindelse med deres medhjælpere på anden måde end gennem telefonen og vil dermed lettere kunne afsløres gennem sædvanlige efterforskningsmetoder.

Som jeg allerede har nævnt, er narkotika-problemet betydeligt større i Sverige, end det er herhjemme, og man kunne derfor også rejse det spørgsmål, om telefonaflytning burde være en konsekvens for Danmarks vedkommende. Justitsministeren har imidlertid lagt megen vægt på det og har forsikret over for udvalget, at telefonaflytning vil blive anvendt med yderste tilbageholdenhed, ligesom spørgsmålet kan tages op på ny i forbindelse med lovens revision.

Et andet problem, som vi har diskuteret, er varetægtsfængsling af unge. Der er almindelig enighed i udvalget om, at varetægtsfængsling af unge så vidt muligt bør undgås; det gælder naturligvis ikke alene efter narkotikalovgivningen, men også efter andre bestemmelser. Der har været tilfælde, hvor det ikke har været muligt at finde frem til egnede ungdomsinstitutioner, men det er ønskeligt set fra udvalgets synspunkt, at opbygningen af disse institutioner fremmes, således at man på denne måde kommer væk fra varetægtsfængslinger af unge, og således at der i hvert fald kun bliver tale om undtagelsestilfælde.

Et af de spørgsmål, som blev diskuteret ved første behandling, var, om man i forbindelse med lovforslaget burde gå ind for en legalisering af hash eller cannabis. Udvalget har naturligvis også behandlet dette spørgsmål. Spørgsmålet har endvidere været forelagt for indenrigsministeren, bl. a. i den form at man har rejst problemet, om der var

mulighed for at flytte cannabis fra liste A til liste C i bekendtgørelsen om euforiserende stoffer. Indenrigsministeren har henvist til, at der herved ville blive tale om en reel frigivelse af cannabis til almindelig anvendelse her i landet, hvad der ville være i strid med de forpligtelser, der påhviler Danmark som deltager i internationale narkotikakonventioner.

Forholdet er simpelt hen det for Danmarks vedkommende, at vi er tilsluttet Verdenssundhedsorganisationen og har tiltrådt narkotikakonventioner og derfor er udelukket fra på egen hånd at gå ind for en legalisering af hash eller cannabis. Dertil kommer vel også det almindelige principielle synspunkt, at det må være rimeligt, at et sådant spørgsmål afgøres i enighed eller i så bred enighed som muligt mellem de stater, som er parthavere i konventionen, og at forskningen vedrørende disse spørgsmål foregår på international basis.

Spørgsmålet om en yderligere forskning her i landet vedrørende dette problem har også været rejst i udvalget, og det er herunder oplyst, at der dels finder en international forskning sted vedrørende spørgsmålet om cannabis' og hashes virkninger, dels at der som led i det arbejde, der i øvrigt udføres i forbindelse med arbejdet i sundhedsstyrelsens arbejdsgruppe, også sker en forskning vedrørende spørgsmålet herhjemme, og at der herefter ikke efter ministeriets opfattelse var grundlag for at foretage yderligere forskning end den, som allerede er i gang på dette område.

Det er klart, at de spørgsmål, som har været rejst, og som jo også er rejst fra en af deltagerne i sundhedsstyrelsens arbejdsgruppe, ikke er endeligt afgjort ved det lovforslag, som her foreligger, og at man kan tage spørgsmålet op i forbindelse med den revision, der skal finde sted i 1970-71.

Men som sagt, det er et problem, som må tages op ikke isoleret i et enkelt land, men på international basis, og når de videnskabelige, forskningsmæssige forudsætninger herfor foreligger.

Jeg har nævnt, at der i begge lovforslag indføjes en revisionsbestemmelse. Det er en revisionsbestemmelse, som tager sigte på, at löven skal tages op til revision i folketingsåret 1970-71, og det er naturligvis rigtigt, som hr. Langkilde nævnte det, at man

[Ib Thyregod.]

kan diskutere, om det ikke er en kort periode, der her er tale om; men på den anden side anser vi det for vigtigt, at man følger det arbejde, som sker inden for narkotikaområdet, ret nøje og ser, hvilke virkninger loven får på de forskellige områder, og så tager spørgsmålet op igen.

Må jeg i denne forbindelse nævne, at det også i udvalget har været henstillet, at udvalget skal blive siddende folketingssamlingen ud, således at man også i tiden indtil det nye folketingsårs begyndelse kan modtage oplysninger fra ministerierne vedrørende de foranstaltninger, som på forskellig måde er gennemført, og som er under gennemførelse, således som ministeren tidligere har redegjort for her i folketinget.

Med disse bemærkninger skal jeg anbefale de 2 lovforslag.

Else-Merete Ross: Da der både i folketinget og blandt de sagkyndige hersker stor usikkerhed med hensyn til hele problemkredsen omkring stofmisbrug, er vi glade over, at ministeren er gået ind for det radikale forslag ved første behandling om at tage § 191 i borgerlig straffelov op til revision allerede i folketingsåret 1970-71.

Da § 191 imidlertid har så nær tilknytning til loven om euforiserende stoffer, at der faktisk er tale om et samlet lov- og problemkompleks, der bør behandles som en enhed, er vi meget tilfreds med, at det nu bliver muligt, at denne lov kommer til revision samtidig med den anden.

Da udvalget betragter disse 2 lovforslag som led i den række af foranstaltninger, som de 5 ministre redegjorde for i forbindelse med den store narkotikadebat her i tinget, har vi i betænkningen henstillet, at udvalget bliver bestående indtil samlingens slutning, så at det kan følge ministernes foranstaltninger og få oplysninger om dem, inden de iværksættes. Selv om denne henstilling imødekommes, er vi nu så langt henne i folketingssamlingen, at det kun vil være af begrænset betydning. Jeg

håber derfor, at det gennem en folketingsbeslutning næste år vil blive muligt at lade udvalget fortsætte, så de foranstaltninger, ministerierne vil foretage, kan drøftes i udvalget.

Måske er det muligt for nogle af de 5 ministre allerede i dag at sige noget om, hvilke af de foranstaltninger, de omtalte i deres redegørelser, der allerede er sat i gang eller snarest vil blive sat i gang. Det vil sandsynligvis være for tidligt at spørge, om der kan ses noget resultat af de foretagne foranstaltninger.

Undervisningsministeren nævnte i sin redegørelse, at der vil blive uddannet en række nøglepersoner på 1 uges kurser, som derefter skulle uddanne andre pædagoger på 2 dages kurser. Dette kursusprogram skulle kunne gennemføres på 2-2½ måned. Hvornår skal disse kurser finde sted?

Jeg forstod af redegørelsen, at ministeren lagde vægt på, at disse kurser skulle søge at gøre oplysningen ensartet i den henseende, at der ikke opstod modstridende opfattelser mellem de forskellige niveauer og trin, som oplysningen rettes imod.

Jeg efterlyste en målsætning for den kommende undervisning og oplysning. Ministeren svarede, at målsætningen allerede var klargjort gennem debatten, nemlig at undervisningen skulle være solid og reel, ikke moraliserende, ikke fordømmende og ikke præget af skrækpropaganda, se Folketings-tidende 1968-69, sp. 3144. Var det ikke muligt, at udvalget kunne få kendskab til, hvordan undervisningsministeriets konsulent i praksis har tænkt sig at realisere denne målsætning? Findes der ikke materiale, som udvalget kunne få tilsendt?

Noget af det bedste, jeg har læst, er et ganske vist ret kort kapitel om stimulanser, rusgifte og narkotika i den lille røde bog for skoleelever, som hr. Tastesen omtalte, og jeg vil gerne bringe et citat; der står:

„Husk. Hvis nogen tilbyder dig piller, sprøjter eller hashtyper, som du ikke kender, så har du din frihed til at tage imod tilbuddet. Hvis du tager imod tilbuddet,

[Else-Merete Ross.]

så skal du bare være klar over, at du kan miste en del af din frihed ved det. Nemlig friheden til selv at bestemme, om du vil tage mere eller holde op. Før man starter, er man frit stillet. Bagefter er det ikke én selv, men stoffet, der bestemmer. Det har ikke noget med moral at gøre. Sådan er stofferne sammensat, og sådan er vores legeme, især nervesystemet, indrettet.

Under debatten blev det fremhævet, at lærere ikke skulle docere, men diskutere med eleverne. Jeg synes, at der i det citerede må være et fortræffeligt udgangspunkt.

Justitsministeren vil sandsynligvis kunne oplyse, at politiets intensiverede indsats har ført til, at hash nu synes at være en mangelvare og derfor er steget meget i pris. Hvis det er rigtigt, at det har ført til, at tidligere hashbrugere er gået over til de stærkere stoffer eller er blevet pillenaarkomaner, mener jeg, det må være et yderligere argument for at øge forskningen omkring cannabisproblematikken.

Internationalt synes der foreløbig ikke at være tilbøjelighed til at sætte cannabisprodukter på en anden farlighedsliste end den nuværende. Men alligevel studeres i mange lande cannabisprodukterne, deres forskellighed og deres virkninger, sådan som det også er oplyst at det sker her i landet, og sådan som vi vil kunne se det i TV i aften.

Udvalget går i sin betænkning ind for øget forskning, bl. a. for at få et klart grundlag for en afgørelse om, hvorvidt en kontrolleret legalisering af cannabisprodukter vil være ønskelig eller ikke-ønskelig i vort samfund. En mild, kontrolleret og billig form for hash, som kunne udkonkurrere det illegale, kriminelle marked, ville efter min mening være en stor fordel for fornuftige, moderate brugere.

Men vi trænger nok også til en sociologisk-psykologisk undersøgelse af de forskellige kategorier af stofbrugere. Cand. jur. Jørgen Jepsen skriver, at stofferne i begyndelsen blev kædet sammen med ungdomsoprøret, men at stofbruget nu kædes sammen med andre sociale problemer. Brugen breder sig mellem psykisk og socialt mindre veludrustede, blandt psykisk ustabile og andre, der føler sig usikre. Ville det være en hjælp for dem, hvis en mild form for hash blev

legaliseret? Eller ville de så føle sig tiltrukket af andre midler, som fortsat ikke var legale? Er selve det at tage midler, som er ulovlige, et middel til selvhævdelse for den psykisk ustabile? Er det selve det ulovlige og det farlige, der virker tillokkende og fristende, eller er det virkningen af stofferne, flugten fra noget kedeligt, uønsket, belastende?

Skoleinspektør Jørgen Berg, Nærum, skrev en kronik i Politiken den 18. maj i år om 13—15-åriges misbrug af piller, som de tog i forældres eller bekendtes medicinskabe og spiste i store doser i håb om derved at blive „høje“ eller „skæve“, eller hvad man nu kalder det. Ukritisk indtagen af tilfældige medicinpræparater kan vel i visse tilfælde være lige så farlig eller farligere end indtagelse af de stoffer, som politiet sætter ind over for. Det synes ikke at være tilstrækkeligt, at der på medicinglas står, at de skal opbevares på et for børn utilgængeligt sted. Her hjælper hverken straffebestemmelser med en ramme på 2 eller 6 år. Men hjælpe kunne det måske, hvis vi fik den efterlyste sociologisk-psykologiske undersøgelse af, hvorfor dette misbrug finder sted, så vi kunne prøve at finde frem til årsagerne og så forsøge at fjerne dem.

Det er en ringe trøst, at Europarådets rådgivende forsamling i en resolution konstaterer, at misbruget tager til i alle medlemslandene, og at man ved meget lidt om virkningerne af hårde stoffer såvel på kortere som på længere sigt. En lille trøst er det måske, at resolutionen opfordrer medlemslandene til nært samarbejde om alle aspekter af dette problem, og at der til det formål er nedsat en særlig komité. Resolutionen opfordrer også til internationalt samarbejde på det strafferetlige og politimæssige område imod handelen med narkotika.

Den § 191, vi nu skal indsatte i borgerlig straffelov med en strafferamme på 6 år, tager først og fremmest sigte på erhvervsmæssigt organiseret indsmugling af narkotika og udbredelse af den mod betydeligt vederlag. Hash er ikke undtaget fra bestemmelsen, men der skelnes mellem hash og hårde stoffer. Alle sager, hvor der kan blive tale om straf efter § 191, skal forelægges for rigsadvokaten, inden tiltale rejses.

Det har været med store betænkeligheder, at vi i det radikale venstre har kunnet gå med til, at der ved placering af paragraffen

[Else-Merete Ross.]

gives hjemmel til telefonaftytning, selv om den kun må finde sted efter dommerkendelse. Vi lægger stærk vægt på, at justitsministeren har sagt, at telefonaftytning vil blive benyttet med den største tilbageholdenhed, og at spørgsmålet kan drøftes igen ved lovens revision.

Som det fremgik af første behandling, var og er der vel stadig ængstelse for, at § 191 skal smitte af på sager, der behandles efter loven om euforiserende stoffer. Efter at have læst udkastet til cirkulære fra rigsadvokaten om den tiltalepraksis, der skal følges for at sikre, at § 191 ikke smitter af på de straffe, der fortsat skal udmåles efter loven om euforiserende stoffer, er udvalget vel blevet forholdsvis beroliget. Men udvalget henstiller alligevel, at der ikke blot vises tilbageholdenhed, men vises den yderste tilbageholdenhed med anvendelse af varetægtsfængsling af unge under 18 år, og henstiller, at isolation af sigtede under den alder så vidt muligt sker i en institution under børne- og ungdomsforsorgen. Desuden er det vigtigt, at der findes så mange behandlingssteder for ungdomsnarkomaner som muligt.

Udvalget skal i august besøge fængsler. Jeg går ud fra, at vi bl. a. skal se ungdomsfængslet i Nyborg og Vestre fængsel, og at et af formålene er at se, hvordan de unge behandles lægeligt, og hvordan de beskæftiges, så de får mulighed for at blive indpasset i samfundet.

Det radikale venstre kan anbefale de 2 lovforslag og ganske særlig de 2 ændringsforslag om, at begge love skal tages op til revision i folketingsåret 1970-71. Men som tidligere sagt er de 2 lovforslag kun et led i den række af foranstaltninger, de 5 ministre redegjorde for. Endnu vigtigere må det være med oplysende, forebyggende og helbredende foranstaltninger, og at vi holder en indgående debat og interesse ved lige om den bedst mulige løsning på disse problemer.

Kjær Rasmussen: Vort udgangspunkt i debatten om euforiserende stoffer har som bekendt hele tiden været, at dette samfund mere interesserer sig for symptomer end for årsager. Denne holdning er sikkert forsvaret, i hvert fald set under en samfunds-

bevarende synsvinkel, men menneskeligt er den aldeles uforsvarlig. Vi synes, at tilhængerne af dette samfundssystem skulle tage mod til sig og gå i dybden med de problemer, vi her står over for. Det gør tilhængerne imidlertid ikke, vel vidende at vi i virkeligheden lever i et kassabelt samfund, hvis evne til at opfylde grundlæggende menneskelige behov er mindre end ringe.

Nu skal jeg ikke her gentage, hvad jeg allerede har sagt én gang under første behandling af lovforslaget om narkotikamisbrug, men jeg føler dog trang til at gentage her, at man ikke kan løse en miljøkrise gennem magtanvendelse. I virkeligheden er det jo det, man forsøger på. Regeringen, som har fremsat lovforslaget, kunne ikke drømme om at ændre dette samfund, og derfor farer den hårdt frem over for minoritetsgrupper.

Jeg vil gerne sige, at dette være sagt, selv om jeg fuldt ud anerkender den ændrede praksis over for almindelige hashrygere, som justitsministeren har foranlediget. Jeg tror, det så absolut er et skridt i den rigtige retning.

En meget væsentlig årsag til, at vi er imod lovforslaget, skal dog søges i, at det danske narkotikamarked fra nu af helt vil være overladt til internationale bander. De vil simpelt hen være de eneste, som tør indføre stofferne. Enhver ved jo, at det just ikke er de fineste forretningsmetoder, der anvendes af disse bander. De arbejder ganske konkret på behovsskabelse, forstået på den måde, at først sælger man hash, og derefter lukker man af for tilførslen af dette stof og sender i stedet hårdere og vanedannende stoffer ind i landet. Som det helt rigtigt blev konstateret af hr. Tastesen, er det netop det, som er ved at ske nu. Vi ønsker ikke den udvikling, og vi vil stemme imod lovforslaget ved tredje behandling.

Må jeg lige sige, at for øvrigt glædede det mig, at nu også fru Else-Merete Ross synes at gå ind for en legalisering. Jeg ved ikke, om jeg er for dristig, når jeg fortolker fru Else-Merete Ross' udtalelser på den måde, men jeg synes alligevel, der var ligesom en antydning af, at fru Else-Merete Ross kunne tænke sig, at tiden måske snart ville være inde for en legalisering af cannabisprodukter til brug for folk i, skal vi

[Kjær Rasmussen.]

sige, psykisk topform. Det var jo egentlig det, jeg sagde ved første behandling. Jeg sagde det, ikke fordi vi anser cannabis for at være en livsnødvendighed, men fordi vi tror, at en legalisering af dette stof vil kunne afværge større farer.

Endelig hvad angår det lille lovforslag om euforiserende stoffer, vil jeg sige, at VS vil undlade at stemme.

Justitsministeren (Thestrup): Jeg vil gerne takke ordførerne for den behandling, lovforslagene har fået; jeg er klar over, at en af ordførerne ikke kan give tilslutning til det, men ellers har der jo fra alle sider været udtrykt velvilje. Jeg vil også gerne takke udvalget for det store arbejde, der er udført, og sige, at det glæder mig, at udvalget vil blive siddende og arbejde med sagen indtil samlingens slutning.

Der er 2 spørgsmål, som særlig har været fremdraget. Det ene er spørgsmålet om, i hvilket omfang man kan undgå at anbringe unge under 18 år i fængsler. Jeg er naturligvis ganske enig i det, der er blevet sagt derom, nemlig at det er meget uheldigt at anbringe unge under 18 år i fængsler, og at vi må gøre alt, hvad der er muligt at gøre, for at anbringe dem på institutioner under børne- og ungdomsforsorgen. Det søger vi at gøre i øjeblikket, men jeg må beklage, at forholdet jo er det, at vi på dette område ikke har de institutioner, vi kunne ønske, i alt fald ikke har dem i det omfang, vi kunne ønske det.

Det andet spørgsmål, der er blevet fremdraget, er spørgsmålet om telefonaflytning. Jeg kan bekræfte, at der vil blive udvist den største tilbageholdenhed over for etablering af telefonaflytning. Vi har ment, at det har været nødvendigt, netop fordi det er internationale bander, der er tale om; netop for at komme disse internationale bander til livs mener vi det har været nødvendigt.

Der blev tillige nævnt spørgsmålet om en øget forskning omkring cannabisproblematikken, og jeg er ganske klar over, at det er en nødvendighed. Man må vel også sige, at det for så vidt har fundet udtryk i, at man hurtigt vil revidere denne lovgivning. Jeg er ganske enig i, at det er nødvendigt,

at vi får erfaringer, og nødvendigt, at vi hurtigt igen tager sagen op.

Jeg kan sige vedrørende besøget i fængslerne, at jeg skal sørge for, at vi får besøgt både ungdomsfængslet i Nyborg og Vestre fængsel samt får orientering om, hvordan de narkomaner, der er anbragt dér, behandles.

Undervisningsministeren (Helge Larsen): Fru Else-Merete Ross stillede mig et par spørgsmål om den oplysningsvirksomhed, som undervisningsministeriet og dets konsulent i disse sager skulle tage sig af.

Jeg skal oplyse, at der har været holdt kursus for københavnske lærere i marts måned, i maj måned et Krogerupkursus for lærere fra ungdomsskoler, højskoler, efterskoler, ungdomsklubber og enkelte repræsentanter for fængselsvæsenets pædagoger. Endvidere at konsulenten har deltaget som instruktør i en række kursus af forskellig art: politiskolens kursus, børne- og ungdomsseminariernes kursus og de større kursus, som fru Else-Merete Ross nævnte, nemlig kursus for nøglepersoner. Dette kursus afholdes i august måned på Danmarks Lærerhøjskole, og deltagerne bliver især skolelæger, skolepsykologer, socialpædagoger, socialrådgivere og familievejledere. Når dette kursus for nøglepersoner har været afholdt, vil regionalkursus blive afholdt over hele landet, ca. 50 kursus i perioden fra 1. september til ca. 12. oktober. Instruktørerne ved disse kursus er de omtalte nøglepersoner, og deltagerne bliver lærere og ungdomsledere og andre, der har kontakt med ungdommen, heriblandt også repræsentanter for Dansk Ungdoms Fællesråd og de store sports- og gymnastikforeninger. Den planlagte kursusvirksomhed vil altså forløbe efter planen i løbet af sommeren og eftersommeren.

Lad mig sluttelig tilføje, at de bemærkninger, som fru Else-Merete Ross gjorde om målsætningen for dette oplysningsarbejde, og som refererede til mine udtalelser under debatten den 23. januar i år her i det høje ting, naturligvis stadig væk er gældende.

Else-Merete Ross: Jeg vil gerne have lov til henvise hr. Kjær Rasmussen til

[Else-Merete Ross.]

Folketingsstidende 1968-69, sp. 3089 og sige, at jeg har ikke ændret standpunkt. Allerede dengang sagde jeg, at man måtte prøve at etablere et internationalt videnskabeligt samarbejde, og hvis dette skulle resultere i, at man kom til en anden opfattelse af cannabisprodukterne, kunne vi måske i Danmark nå frem til denne form. Men hvis hr. Kjær Rasmussen lagde mærke til, hvad jeg sagde, vil han vide, at jeg selv er betænkelig ved dette, fordi man endnu ikke ved, hvad følgerne vil være for de svage grupper i samfundet, for mig er det altså stadig et åbent problem, og jeg kan ikke regnes blandt hr. Kjær Rasmussens tilhængere.

Hermed sluttede forhandlingen.

Man gik først til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring i borgerlig straffelov. (Narkotikakriminalitet).

§ 1, ændringsforslaget, § 2, således ændret, og § 3
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen udtaler sig mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Man gik dernæst til afstemning vedrørende forslag til lov om ændring af lov om euforiserende stoffer.

Ændringsforslaget, § 1, således ændret, og §§ 2 og 3
vedtoges uden afstemning.

Lovforslagets overgang til tredje behandling vedtoges uden afstemning.

Formanden: Jeg foreslår, at lovforslaget går direkte til tredje behandling uden fornyet udvalgsbehandling. Hvis ingen udtaler sig mod dette forslag, betragter jeg det som vedtaget. (Ophold). Det er vedtaget.

Den næste sag på dagsordenen var:

Første behandling af forslag til lov om ændring af lov om teatre.

(Lovforslaget (nr. 264) findes i tillæg A. sp. 5217, fremsættelsen i tidenden sp. 7746).

Lovforslaget sattes til forhandling.

Niels Matthiasen: Det er åbenbart, hvordan dette tings medlemmer, presseloge og tilhørerloger venter åndeløst spændt på behandlingen af dette lovforslag. Jeg skal ikke forlænge behandlingen. Vi får, 4 dage før tingets medlemmer tager på sommerferie fra dette arbejde, et lovforslag om teatre til revision. Nu kan man måske sige, at det kunne blive lige så grundigt behandlet som så mange andre forslag, der er jaget igennem i dette forår, særlig da revisionen er til at overse — den består jo kun i en ændring af ordene „folketingsåret 1968-69“ til „folketingsåret 1969-70“.

Jeg skal ikke gå nærmere ind på hele loven, jeg vil kun sige, at jeg måske synes, at begrundelsen for denne udskydelse, som vi fra socialdemokratiets side havde frygtet, ikke er særlig holdbar. Det skulle da lige være dette, at man taler om, at hvad angår tilskuddene til landsdelsteatrene må tilskudsfordelingen tilpasses den nye byrdefordeling mellem stat og kommuner. Derom vil jeg lige sige, at i betragtning af, at vi mener, at den lovgivning, der er gennemført her, kun har været en forringelse for kommunerne, lyder det nærmest som en trussel.

Vi er også lidt bekymrede over, at spørgsmålet om Dansk Skolscene, som jo ikke har arbejdet siden december 1968, og om børneteatrene udskydes, fordi der jo efter lovforslagets fremsættelse igen vil gå endnu en sæson, inden man kan komme i arbejde på disse vigtige områder.

Til gengæld er vi glade for, at ministeren har bedt om at få 1 mill. kr. til at gøre godt med på de områder, der virkelig trænger til det. Vi håber, der er nok i de penge, og vi henstiller i øvrigt til ministeren at fremsætte lovforslag straks i den nye samling, så vi virkelig kan få kulegravet et område, hvor der har været en så voldsom vækst under lovens hidtidige eksistens.